

3. De HEER regeert

Deze week worden we uitgenodigd om na te denken over God als koning en heerser, als schepper, als rechter. Het loont zeker de moeite om na te gaan wat die 'titels' precies impliceren.

Woord vooraf

De benadering van het thema 'de HEER regeert' verschilt heel erg naargelang de psalm die je kiest als basis voor bezinning. Meestal nemen wij enkel de Psalmen die Gods koningschap en heerschappij ophemelen. En daar is uiteraard niets mis mee, wel integendeel, tenzij je er geen rekening mee houdt dat dit destabiliserend kan werken voor wie te kampen heeft met de soms harde realiteit. Ook dat vind je terug in de Psalmen. Zo begint Psalm 89 met lofprijzing voor Gods trouw, maar eindigt met vragen over Gods beloften en het schijnbare falen daarvan. Een ander voorbeeld is Psalm 74, waarin de psalmist vragen stelt over de vernietiging van de tempel en smeekt om Gods tussenkomst te midden van de chaos en verwoesting. In psalm 10 vraagt de psalmist waarom God schijnbaar afwezig is te midden van het kwaad en onrecht in de wereld.

Naast het terecht verheerlijken van God om zijn koningschap, is het stellen van vragen aan God en worstelen met Gods soevereiniteit dus een veel voorkomend thema in de Psalmen. Het weerspiegelt de menselijke ervaring van twijfel, pijn, en verwarring te midden van de uitdagingen van het leven. Het is goed niet te vergeten dat heel wat mensen (ook gelovigen) zich herkennen in deze gevoelens.

De HEER is Schepper – Psalm 8

Het feit dat God de schepper is van al wat leeft vormt de basis voor zijn heerschappij. God is de architect van het bestaan, de alfa en omega van elke ademtocht. Zijn heerschappij reikt verder dan de grenzen van tijd en ruimte; het overstijgt menselijke begrippen van macht en controle. Voor de psalmist een absoluut afdoende reden om Hem te aanbidden, te loven en te prijzen.

Belangrijke implicaties:

- De weidsheid en grootsheid van de schepping kan ertoe leiden **dat we ons als mens heel klein en onbelangrijk voelen** (v.4,5). De psalmist overstijgt dit gevoel in de verzen 6 en 7.
- Het veelvuldig gebruik van **het begrip TOV** (goed, mooi, aangenaam, wat gelukkig maakt) in het Genesis scheppingsverhaal geeft aan dat **ons geluk** centraal staat in Gods gedachten, dat Hij het beste met ons voorheeft.
- In het kader van de scheppingsgedachte wordt meestal ook gerefereerd aan **Gods zorg voor ons**. Als Hij met zoveel zorg de wereld en al het mooie tot stand bracht, hoeveel te meer zal Hij dan niet voor ons zorgen. (zie ook wat Jezus zegt in zijn Bergleer wanneer hij spreekt over de vogels in de lucht en de bloemen op het veld – Mattheüs 6:26-30)

Nota: vaak wordt ook geopperd dat Gods liefde zichtbaar is in de schepping. Daar zijn inderdaad heel wat geweldige voorbeelden van. Maar... er is ook heel wat wreedheid in de natuur. Laten we dus ook niet op een al te naïeve manier hierover praten...

En wij?

God aanbidden en eren als schepper (waartoe we ook opgeroepen worden in Openb 14:7) is één iets. Het heeft echter ook concrete implicaties voor ons. Dat heeft ook de psalmist begrepen: "U hebt de mens toevertrouwd het werk van uw handen." (v7) De allereerste opdracht die de mens krijgt in het scheppingsverhaal is de aarde / de tuin te bewerken en te bewaren. God is dan wel de eigenaar, wij worden verantwoordelijk. Dit houdt sowieso in dat we niet alles van God moeten of kunnen verwachten. Veel ligt in onze handen...

HEER, onze Heer,
hoe machtig is uw naam op heel de aarde.
U die aan de hemel uw luister toont –
3met de stemmen van kinderen en zuigelingen
bouwt u een macht op tegen uw vijanden
om hun wraak en verzet te breken.
4Zie ik de hemel, het werk van uw vingers,
de maan en de sterren door u daar bevestigd,
5wat is dan de sterveling dat u aan hem denkt,
het mensenkind dat u naar hem omziet?
6U hebt hem bijna een god gemaakt,
hem gekroond met glans en glorie,
7hem toevertrouwd het werk van uw handen
en alles aan zijn voeten gelegd:
8schapen, geiten, al het vee,
en ook de dieren van het veld,
9de vogels aan de hemel, de vissen in de zee
en alles wat trekt over de wegen der zeeën.
10HEER, onze Heer, hoe machtig is uw naam
op heel de aarde. (psalm 8)

1. Welke gedachten en gevoelens roept Psalm 8 (en de idee dat God Schepper is) zoal bij u op?
2. Helpt de natuur u om u dichter bij God te voelen? Hoe ervaart u dat?
3. Voelt u zich wel eens heel klein en nietig (bv. onder een sterrenhemel, of in een schitterend berglandschap? Of primeert de idee dat de Schepper ons geluk wil en zorg voor ons draagt?
4. God zorgt voor ons zoals hij zorgt voor vogels en bloemen... Is dit een soort allriskverzekering? Bloemen verwelken en worden vertrapt, vogels worden gedood door katten en andere roofdieren of botsen tegen een of ander obstakel, ... Is het mogelijk (is het belangrijk?) te vertrouwen op Gods zorg en tegelijkertijd realistisch in het leven te staan?
5. Er wordt gezegd dat God de schepping onderhoudt... en tegelijkertijd lezen we dat zorgdragen voor de wereld de eerste opdracht was die de mens ontving. Hoe zit dat nu precies? Doet God genoeg? Vindt u dat de mensen, ook wij als gelovigen (en als kerk), voldoende aandacht schenken aan die allereerste opdracht? Wat kunnen we als individu en als groep concreet doen om hierin bij te dragen?

De HEER regeert

“God is koning van heel de aarde. Zing een feestelijk lied. 9God heerst als koning over de volken, God zetelt op zijn heilige troon.” – Psalm 47:8,9

“De HEER is koning – laat de aarde juichen, laat vreugde heersen van kust tot kust.” – Psalm 97:1

In tientallen psalmverzen wordt van God gezegd dat hij koning is, dat hij heerst of regeert. Dit wordt vaak vermeld als bron van vreugde, zoals in beide verzen hierboven.

Op veel plaatsen in deze wereld zijn ‘heersers’ echter helemaal geen reden om blij te zijn. Dit is natuurlijk afhankelijk van de manier waarop heerschappij wordt ingevuld. Dat is wat Samuel al duidelijk wilde maken toen het volk van Israël naar hem toekwam met een expliciete vraag: “Benoem een koning om ons te besturen, zoals alle andere volken er een hebben.” (1 Sam 8:5). God reageerde hierop door aan te geven dat het volk eigenlijk Hem als koning verwierp, waarop hij Samuel opdroeg om de risico’s op te lijsten (“waarschuw hen door uitdrukkelijk te wijzen op de rechten die aan het koningschap verbonden zijn” – v. 9). De verzen die daarop volgen geven een opsomming van de vele mogelijke pijnlijke uitwassen van het koningschap.

De fundamenten van Gods koningschap

“zijn troon stoelt op recht¹ en gerechtigheid²...” – Ps 97:2 / “de hemel vertelt van zijn gerechtigheid¹” – v. 6

Samuel gaf al aan dat het volk door het kiezen van een eigen koning van de regen in de drup zou belanden. In tegenstelling tot vele aardse heersers blijft God als koning trouw aan de basiswaarden voor een goed bestuur: recht en gerechtigheid.

¹**TSEDEK / TSEDAKAH:** wat recht is, juist en goed, wat normaal is. Dit wordt vaak gekoppeld aan CHESED, fundamentele goedheid (of: liefde - zie Ps 89:14). Ook aan SHALOM, vrede en welzijn (zie Ps 85:10).

In principe is het de taak van een koning of heerser om te zorgen voor een maatschappij waar het goed is voor iedereen, de zwakken inclusief.

Mooie verzen die verschillende begrippen met elkaar verbinden vind je bv. in Psalm 103: “De HEER doet wat **rechtvaardig** is, Hij verschaft **recht** aan de verdrukten. 7Hij maakte aan Mozes **zijn wegen** bekend, aan het volk van Israël zijn daden. 8Liefdevol en **genadig** is de HEER, Hij blijft **geduldig** en groot is zijn **trouw**.”

Ook is er sprake van ‘wegen’ die werden bekend gemaakt.

‘De weg(en)’ staat voor de TORAH, grondwet van de Koning, eigenlijk richtlijnen of raadgevingen voor een leven en een maatschappij waar het goed (TOV) leven is voor iedereen, ook de zwakkeren. Deuteronomium 4:6-8 is wat dit betreft ook heel betekenisvol: God erkennen als Koning leidt tot een voorbeeldige samenleving (zie kadertje hiernaast).

²**MISHPAT:** komt van het werkwoord SHAPHAT dat regeren betekent (het is de taak van een regering om ervoor te zorgen dat alles goed loopt. Een andere vertaling is ook ‘rechtspreken’ => rechter). We komen hierop terug in het volgende hoofdstuk.

“Zoals de HEER, mijn God, mij heeft opgedragen, leer ik u wetten en regels waarnaar u moet handelen in het land dat u in bezit zult nemen. 6Leef ze strikt na, dan toont u wijsheid en inzicht. Alle volken die dat zien en van deze wetten horen, zullen zeggen: ‘Wat is dat grote volk wijs en verstandig!’ 7Want welk volk, hoe groot ook, heeft goden zo dichtbij als wij de HEER, onze God, telkens als wij hem om hulp roepen? 8En welk volk, hoe groot ook, heeft wetten en regels zo rechtvaardig als het onderrecht dat ik u nu geef?” – Deut 4:6-8

En wij?

Het is goed om God te aanbidden als Koning en Heer. Of dit volstaat is een andere vraag. In dezelfde Psalm 97 komt twee keer het woord TSADDIK - rechtvaardige voor (v. 11, 12), van dezelfde stam als TSEDEK – TSEDAKAH. Wat voor zin heeft het dat God koning genoemd wordt, als er geen mensen zijn die als waardige burgers van zijn Koninkrijk dezelfde waarden nastreven en uitleven.

Dit was trouwens de opdracht die Abraham al meekreeg: “Ik heb hem uitgekozen, hij moet zijn zonen en zijn verdere nakomelingen voorhouden de weg te volgen die ik wijs, door rechtvaardig¹ en goed² te handelen.” (Gen 18:19 – merk op dat zowel ‘de weg volgen’, TSEDEKAH als MISHPAT voorkomen in dit vers!).

Niet voor niets begon Jezus in het Marcusevangelie met die klinkende uitspraak: “De tijd is aangebroken (het is het moment, nu!), het koninkrijk van God (de wereld en het leven zoals God, schepper en koning, het droomt voor de mensen) is nabij (binnen handbereik): kom tot inkeer (ga anders denken, vernieuw uw mentaliteit) en geloof dit goede nieuws (geloof je het? Ga er dan ook volop voor!)’ (Marc 1:15).

6. Wat verbindt u zoal met het idee van God als Koning?
7. Wat denkt u: kun je in eer en geweten bidden ‘Uw koninkrijk (of: koningschap) kome’ (Mat. 6 – Jezus’ Bergleer) zonder actief bij te dragen tot dat koninkrijk? Hoe ziet dat koninkrijk eruit en hoe kunnen wij daartoe bijdragen? Ga eens na wat Jezus hierover zoal zegt in zijn Bergleer (Mat 6-9).
8. De HEER regeert... soms wordt hierbij de nadruk gelegd op het gegeven dat God de wereldgeschiedenis in de hand heeft, en ook alle aspecten van ons leven... Wanneer je ziet wat er zoal speelt op het wereldtoneel (bloedige oorlogen, onrecht en onderdrukking, epidemieën, hongersnoden, ...) en op persoonlijk vlak (zwere tegenslagen, ziekte, ...) dan hoeft het niet te verbazen dat heel wat mensen daar vragen bij stellen (ongelovigen zeker, maar ook gelovigen – zoals de psalmisten, zie studie van vorige week). Hoe gaat u hiermee om?
9. Een andere idee is dat God als Opperheer koningen en heersers aanstelt (en dus gebruikt voor zijn plannen...). In het O.T. hadden mensen zoals de profeet Habakuk daar vragen bij. Hoe moeten wij dat vandaag (en in de geschiedenis) zien, rekening houdend met wat sommige heersers hun volk aandoen (of wat ze teweegbrengen op het wereldtoneel)?

De HEER is rechter

“Sion verheugt zich; de steden van Juda juichen om uw rechtspraak, HEER.” – Psalm 97:8

“Laat bruisen de zee en alles wat daar leeft, laat juichen de wereld met haar bewoners. Laten de rivieren in de handen klappen en samen met de bergen jubelen voor de HEER, want hij is in aantocht als rechter van de aarde. Rechtvaardig zal hij de wereld berechten, de volken oordelen naar recht en wet.” Psalm 98:7-9

Opvallend wel dat het beeld van God als rechter in veel psalmen aanleiding is tot vreugde (zie ook 97:11,12). Het woord rechter komt van het werkwoord SHAPHAT² dat we hierbovenal tegenkwamen, en waar het woord MISHPAT van afgeleid is (vertaald als gerechtigheid in Ps 97:2). SHAPHAT kan vertaald worden als oordelen, regeren, verdedigen en straffen.

In bepaalde christelijke kringen wordt vooral de idee van oordeel en straf in de verf gezet. Dat vind je ook terug in psalm 97: “Vuur gaat voor hem uit, rondom verterend wie tegen hem opstaan.” (v.3). In deze psalm geldt het oordeel al wie ‘tegen Hem opstaat’. De verleiding is groot om dat op een andere manier in te vullen. Dat gebeurt ook heel wat psalmen. Alle mogelijke persoonlijke en nationale ‘vijanden’ worden genoemd. In 97:10 worden wie de Heer trouw zijn gesteld tegenover de ‘godelozen’ (lett: zij die slecht zijn, zij die kwaad doen): “U die de HEER bemint: haat het kwade. Hij behoedt het leven van wie hem trouw zijn, uit de greep van de goddelozen bevrijdt hij hen.”

De eerste betekenis echter wordt mooi geïllustreerd door de richters of rechters in het oude Israël. Zij werden SHOPHETIM genoemd (van het werkwoord SHAPHAT). Zij waren geroepen om het volk te besturen en te leiden, vooral in periodes waar het volk zich afkeerde van de TORAH, wat leidde tot morele en sociale ontarding, chaos en vaak onderdrukking door vijandige volken. Richters waren militaire leiders (bevrijding), politieke leiders (herstel van recht en gerechtigheid), spirituele leiders (het volk terugvoeren naar de TORAH), rechters (oplossen van geschillen; verzoening brengen). Ze kwamen op voor het goede, in de ruime en diepe betekenis van het woord.

En wij?

De verleiding is groot om in te vullen hoe en wanneer God moet optreden als rechter. Ook om zelf ‘mederechter’ te willen zijn, en in te vullen wie veroordeling verdient. Als echter de basisverantwoordelijkheid van een SHOPHET of rechter erin bestond op te komen voor het goede, in de ruime en diepe betekenis van het woord,

en indien nodig het goede te herstellen, moet ook onze aandacht misschien eerder daarop gericht zijn. Of zoals de psalmist het verwoordde: “U die de HEER bemint: haat het kwade.” (97:10)

10. God is rechter... Roept dit vooral positieve of eerder negatieve gedachten en gevoelens bij u op? Verklaar.
11. Maakt het oordeel u bang? Waarom wel/niet? Moeten wij mensen bang maken voor het oordeel? Hoe ziet u dat? Hoe belangrijk of onbelangrijk is ‘oordeel’ in onze boodschap?
12. Opkomen voor het goede, bevrijding) ... betekent ook dat je soms niet anders kunt dan in te grijpen tegen wat niet goed is en tegen ‘slechteriken’. (“wie kwaad doen”). Doet God dat? Ook vandaag, in het hier en nu? Of is dat enkel voor later?
13. Behoort dergelijk optrede ook tot onze taak? Waarom wel / niet? Indien wel: optreden op welke manier?
14. Soms vullen wij al in wie die ‘slechteriken’ zijn tegen wie God zal / moet optreden. Hoe reageert u hierop? – zie ook Mat 13:24-30.
15. Soms hoor je wel eens zeggen: “Gelukkig dat God degene is die oordeelt, en niet wij... God is immers veel begripvoller en bereid tot vergeven. Bovendien oordeelt hij niet oppervlakkig maar leest het hart.” Reactie?